

УДК 657.37 : 330.133

**СПРАВЕДЛИВА ОЦІНКА В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ:
МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ**

Савченко Р.О.

к.е.н., доцент

головний бухгалтер

Савченко Н.М.

к.е.н., доцент

кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Поліський національний університет,

м. Житомир

Положення інституційної теорії може бути основою для пояснення змін, що відбувалися та будуть відбуватися із процедурами, методами та технікою ведення

обліку, інформаційною обліковою системою в цілому, із функціями та роллю облікових працівників в системі управління. Також інституційна теорія може стати основою для пояснення шляхів розвитку відповідності управлінського та фінансового обліку. Як свідчить практичний досвід, однією з найбільш релевантних змін, що вплинули на інформацію фінансового обліку, був перехід від обліку за історичною собівартістю до обліку за справедливою вартістю. Як зазначив В. Ландсман [2], справедлива вартість стала актуальною з початку 1990-х років у США у зв'язку з еволюцією встановлення стандартів. Справедлива вартість була офіційно введена вперше в 1993 році FASB з метою покращення порівнянності та надійності показників фінансової звітності, на відміну від інших класичних моделей оцінки, що ґрунтуються на історичній собівартості.

Формування справедливої оцінки направлене на досягнення двох основних цілей: інформативності та можливості управління. Перша ціль актуальна для постачальників капіталу, оскільки дозволяє їм ефективно прогнозувати майбутні грошові потоки, тоді як друга допомагає акціонерам оцінювати дії адміністративного персоналу. При цьому головною метою фінансової звітності є надання відповідної інформації інвесторам, із акцентом уваги на ринковій вартості та прогнозах грошових потоків. Відповідно до МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» методики, що застосовуються для оцінювання за справедливою вартістю, мають змогу максимізувати використання доречних відкритих вхідних даних та мінімізувати використання закритих вхідних даних.

На міжнародному рівні стандартами бухгалтерського обліку щодо справедливої вартості є: МСБО 36 «Зменшення корисності активів» - для перевірки знецінення; МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» - для фінансових інструментів і МСБО 41 «Сільське господарство» - для сільськогосподарських підприємств. Відповідно до структури, встановленої FASB та IASB, можна знайти відмінність в оцінці статей балансу за допомогою справедливої вартості: з точки зору фінансових установ і промислових підприємств. У контексті фінансових установ, облік за

справедливою вартістю (FVA) стосується зокрема фінансових інструментів, тоді як в промислових підприємствах справедлива вартість зазвичай застосовується для оцінки необоротних активів.

Доцільність та переваги використання справедливої вартості особливо підкреслювали дослідники до виникнення фінансової кризи, а вже після неї відбулося акцентування їх уваги на недоліках оцінки за справедливою вартістю. При цьому деякі вчені стверджували, що одним із чинників, який спровокував виникнення фінансової кризи стала саме справедлива вартість. Це могло бути справедливим лише по відношенню до тих фінансових установ, що мали можливість використовувати справедливу вартість для оцінки своїх статей балансу. З нашої точки зору, справедлива вартість має більший ступінь релевантності ніж історична собівартість. Оцінка за справедливою вартістю може сприяти прогнозуванню показників вартості, забезпечить порівнянність та взаємоузгодженість даних фінансового та управлінського обліку. Також наслідками використання справедливої оцінки при веденні бухгалтерського обліку є: корисність її при прийнятті управлінських рішень, врахування інформаційних інтересів дійсних та потенційних інвесторів, сприяння прогнозуванню майбутніх грошових потоків, задоволення потреб користувачів в бухгалтерській інформації стратегічного спрямування. Адже інвестори вважають за краще базувати свої управлінські рішення на даних сформованих із використанням справедливої оцінки.

Що стосується недоліків справедливої оцінки, то її використання може спричинити зниження ступеня контрольованості та надійності показників фінансової звітності, можливі маніпуляції при її формуванні, особливо щодо нефінансових активів. Облікові працівники можуть оцінювати фінансові інструменти за справедливою вартістю, показники яких будуть некоректно сформовані внаслідок неефективності ринку або ж пов'язані із проблемами ліквідності.

Використання справедливої вартості як унікального методу для оцінки похідних фінансових інструментів безумовно свідчить на її користь, оскільки лише застосування

ринкових цін для цієї категорії фінансових інструментів дозволяє привести позиції одиниць, що звітують, у цих інструментах до співставного і єдиного вимірника [1]. Вважаємо, що перехід від обліку за історичною собівартістю до обліку за справедливою собівартістю, сприяє конвергенції фінансового та управлінського обліку.

Список використаних джерел:

1. Бурденко І., Макаренко І. Справедлива вартість в оцінці фінансових інструментів: вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності. *Вісник НБУ*. 2014. № 2. С. 44-51
2. Landsman W.R. (2007) Is fair value accounting information relevant and reliable? Evidence from capital market research. *Account Bus Res* 37:19–30